National Library of Israel

מבעד למסוה

(שעורים בהסתכלות)

שלשה־עשר מי יודע? — שלשה־עשר אני יודע! שלשה־עשר קונ־גרסים ציוניים; שלש־עשרה אבנים גדולות המונחות ב"ה זה שש שנים על הר־הצופים ומצפות לבנין המבללה העברית שלנו.

שלשה־עשר „פרופיסורים", מלמדים וסתם בטלנים בארץ ובחו"ל המתכוננים ל„קתידרא" באוניברסיטה העברית שלנו.

ואחרון אחרון חביב — שלשה־עשר מיליונים, טבין ותקיפין, שחשיג הרב ר' ברלסינה ליסוד מבללה קתולית בירושלם עיה"ק, באנגלית ובערבית, בשביל בני־דודנו וילידי הארץ דוקא..

אגב, נודע לי כי עם"י השתדלותו של ר' משה קזימא, נכנסו גם טורים אחדים מאחב"י להרביץ תורה לבית־המדרש הזה, דהיינו:

פרופיסור „קוקוריקו" המומחה לפרות הולנדיות, כידוע, וליתר חיות־הקודש מבחי־אונגרן (אך לא למחטות ציוניות חלילה); הד"ר זונגפלד — ולמה נקרא שמו „דזוקטור" בעתונו האנטישמי של ידידו ואויב־בריתו ר' ביברברוק? — מפני שהוא יודע „מכות" (א קריינק בלע"ז) וגם נושא־כליו — רש"י בלא „שמתי־חכמים", שלא זכה לתואר ד"ר אלא פשוט „פעלשער" (בוגר בל"ע)..

ואה זה לעמת זה עשו האנגלים: עד שצירינו ומנהיגינו יתוכחו ויתנגחו, יתנקשו ויתנשקו, יתחכמו ויתקרצפו במחילה שם בקרלסבד, תבנה ותכונן אי"ה במהרה ובימינו מבללה אנגלית בירושלם ע"י „עשרת השבטים", כנגד בית המדרש של ר' פפא מרומי..

***

ובכל זאת, תלמידי החביבים, אל נא תדאגו ואל תתעצבו אל לבבם ביותר — ר' חיים ל א יתפטר, על אפם ועל חמתם של מנהם־מנדיל פאשא וחבריו, ויכול אני להת־ערב עמכם בזה על כמה שתרצו!

כמו שאמר לי בשבוע זה הנגר שלי, יהודי בעל־מלאכה, אוהב „פוליטיקה" ודרכו לקבע „פסוקים" כיתדות ממש: „ממש כמו אצלנו — הוא אומר — בשכיחת־תורה בשעת בחירת גבאי ליהמכ"ד, לאחר שבני החבורה נעשו קצת „בגלופין" וזרקו את השטינדראות והמגורות איש בראש רעהו, כנהוג, ובאו כל ה„שקצים" לר' חיים זה שלכם ואמרו לו כמו שנאמר: „שמלה לך" — כלומר: מכות (פעמש) הקבל מאתנו ו„קצין תהיה לנו" ז"א: וגבאי תשאר אצלנו „ובאשר אבדתי אבדתי", כלומר: כשם שהיית בעל־בית, כן תשאר בעל־בית!..

ובינתים סוקולוב מתנשק עם אוסישקין מהאי גיסא ומתחבק, מעשה סולידריות, עם ויצמן מאידך גיסא, כדרכו בקדש עוד מימי אוגנדא: שמאל דוחה וכותבת ב„הצפירה" מאמרים נגד אוגנדה וימין מקרבת וחותמה בעד אוגנדה בשם איזה ד"ר מן ה„הגדה"... כמו שתאר אותו, כמדומני, ברייניק, שהוא עומד בשעת כתיבתו ומתנועע אילך ואילך. ממש כמטולטלת זו של שעון־הקיר או כילדי ה„גן" בהתעמלות:

„פעם כך ופעם כך
„אחת, שתים, שלש!"

הן זוכרים אתם מסתמא מה שאומר־ם: „הרבי" עם התלמיד — יודע; הרבי בלי התלמיד, גם־כן יודע. אבל התלמיד בלי הרבי — אינו יודע. ואלולי דמסתפינא הייתי אומר — את האמת הלא מותר להגיד אפילו על אבא! — שר' נחום בלי ר' חיים בראש ההסתדרות הריהו כתלמיד בלי הרבי.. ואת זאת יגיד לכם גם מנחם־מנדיל בעצמו.

* * *

הוא אשר אמרתי: הענין ישאר „הגל כדאשתקד", ב„לפני מתן תורה". על אפו ועל חמתו גם של ז'בוטינסקי. כי ישנם אנשים גדולים ובאים בימים, שאוהבים להשתעשע בילדים קטנים, כשם שהילדים אוהבים לשחק בגדולים ומשחקו של „נמבטה" מעכו שלנו בקונגרס הזה — יוכיח!..

ואולם ז'בוטינסקי משחק את תפקידו לא על הבמה, אלא מאחורי הקלעים, בבחינת „לחשן", ובהתאם של הסנטור ריינגל נגד הנציב — הרי ז'בוטינסקי מדבר מתוך גרונו ממש כמו שהרב פישמן מדבר מתוך גרונו של יעקב מאיר, כי לא לחנם נוסעים „פרימו" ברכבת למצרים ומתענגים על האניה „וינה" במרכאות ואח"כ בוינה בלי מרכאות..

ואיך אומרים הצרפתים? — „בקשו את האשה", ואולם בכנסיה שלנו ב"ה לחיפך, האשה הלכה במחילה אחרי האדונים, תכינה להם משתה כיד המלכה והשתיה כדת „מזרחי" אין אונס כמו בירושלם, וגם הגישה לסוף נבינה „שווייצית" — כדי להשכין שלום ואחדות בין שני הצדדים.. לסוף ההליטה לנסע מרב יאוש לא"י ולגשת לבנין בית־החולים: אפשר שתצליח יותר במעינות טבריה מאשר במעינות קרלסבד..

* * *

ולא רק אשה כי אם גם תיליפון שלה עלי הקב"ה במשמרתי, שלא נתן לי מנוח ומרגוע כל השבוע הזה.

מה יש? — תלמידי החביבים דבכל אתר ואתר, הן בעיר והן בשדה (כן ירבו!) הקיפוני בשאלות מכל צד ובכל רבע שעה: „האללא! האללא! מי מדבר? — עזמות? — מה נשמע מכח השמונים מיליון דולר?"..

והנה מה אגיד לכם, רבותי? — ראשית, יודע אני מן הנסיון וקצת מן ה„עבודה" כי בין „כך היה אומר" ל„כך היה מונה" עוד רב הדרך ו„כורעים ומשתחווים" כמה וכמה פעמים אפילו לפני האמריקנים שלנו, והשנית — וזהו העיקר! — לו היותי אנ י ציר בקרלסבד או איזה תקוף שם במקומות הגבוהים, הייתי אומר להם ל„יאנקים" שלנו בזה"ל: „ליסן!" (שמע נא!) אתם נותנים, כלומר מבטיחים „פלעדשים בלע"ז) שמונים מיליון דולר במשך חמש שנים בתנאי שנתן לכם חצי מספר החברים בסוכנות היהודית, ואני, אעפ"י שאינני יודע „ביזנס" כמוכם, הריני מותר לכם מיד על חצי הסכום — פיפטי, פיפטי! — בתנאי שתתנו לנו מיד רק ארבעים מיליון דולר, טבין ותקיפין — „שימדי! — ואנו מצדנו נותר לכם מיד על כ ל הסוכנות היהודית, על כל הכבודים וכל הטרדות הזה ואתם תהיו ה„מאכערים", לקיים מה שנאמר: „את ה נ פ ש קחו לכם ואת ה ר כ ו ש תתנו לנו"..

ומקבל אני עלי את גרינבוים, כי אר־בעים מיליון דולר „קעש" ובמזומנים, זוהי מטבע ש„אינה הולכת ברגל", וסכום כזה הוא, לכל הדעות, התיכה הראויה להתכבד ויש לה „יצר־הרע" אפילו לאוסישקין..

כי למה נרטה את עצמנו? — הן מזו־מנים מעטים אפילו „בארץ הדולרים"..

ובמקום שיש — הרי קשה הפרידה מהם..

ומה עושים איפוא היהודים האמרי־קנים? — עושים „פלעדושים" (הבטחות) כמו הגבירים שלנו בקרן־הנאולה! מבינים אתם? — הבטחה ואחבה, אלה דברים שאינם עולים בכסף.. גם כביכול בעצמו נתן לאברהם אבינו „פלעדשים" על א"י וקרא לה אז בשם כנען.. גם אנגליה נתנה לנו „פלעדשים" על א"י בשם „דיקלרציה", וכל עם ישראל חי ב„פלעדשים": היהודי עושה עסקים ובונה בתים בלי מזומנים ומשיא את בנותיו רק ב„פלעדשים".. הוא מת קבצן, בעל־חוב, בהבטחה — פלעדש! לחלק בגן־עדן..

ואם לא תגידו בעת אגלה לכם כי אפי־קורס הנני קצת גם על הארבעים מיליון, מחמת שה„גוינט" דואגת גם לאחב"י באוק־ריינה ול„אידגעסקאם" המשתמש בכספי אמריקה כדי להחריב את היהדות ברוסיה וצרכי עמד ישראל מרובים חוץ מא"י, ומאמין אני יותר באיזה „דודים עשירים" או איזה „מיציגאטים" שישתגעו פתאום, יצאו מדעתם, וישאירו את כל הונם לעם־ישראל, ולא חלילה כאמו של מונד ששכחה מרב מיליונים את עמה..

ויש אומרים כי לשמונים מיליון אלה נוספו בדרך רק אספסם אחרים ואולי כל הסכום הזה שייך ל„עקש" או לבן־אב"י ואולי לשניחם יחד.. מי יודע? —

* * *

אצלנו, מהומה של עשירות ומיליונים על הניר, וקונגרס אחד של קרלסבד עולה לנו מתקציבי כל הנהלולים והנעצוצים לשנה אחת, ואצלם, כלומר אצל בני־דודנו מסתפ־קים במועט.

הנה למשל, נסעה המשלחת שלהם ללונדון ולפני נסיעתם הלך ר' משה קזימא וחזר עם חבריו על חפתחים לקבץ הוצאות הדרך עד שתי מאות וחמשים פונט, ויתר שתי מאות הטילו על הערות הנוצריות בחיפה ובנצרת. ומכיון שהזמן היה קצר וההוצאה מרובה, וביברברוק בלונדון דוחק ובני־עשו עצלים לתת כסף, התנדב אחד מהם ושלשל מכיסו את כל הסכום, מאתים שקל בבת־אחת! ועכשיו, שהמשלחת חוזרת ב„חטם", נתחרטו בני עשו ואומרים: „מא־פיש מאסארי!" והנדיב ממטיר תלגרמים ומכתבים לירושלם ולונדרה ואין קול ואין עונה.

בינתים, מקבצים תלודרים איזה פונטים כדי להפטר מהמשלחת ולשלחם הביתה.. אגב, שמעתי כי מטרת נסיעתם היתה לדרש כי הריש־דוכנא מבני עשו אשר על ההר יירש את מקום הרבי"..

ואולם „על כסאו לא ישב זר"..

* * *

סוף סוף הולכים הגרכנים וכובשים חזרה את מקומותיהם לא ב„רוהר" אלא ב„הר" — אגב, המרק של ה„אשכנזים" יורד פלאים וה„פרנק" עולה במשערה כמו בחיפה.. — וכשישוב אי"ה הרבי בשלום, ישב כבוד בגן־המלך הגרמני במקום המושל.

גם אחב"י הירושלמים עושים „משך" לבובי־בית, לרוממה, למכסיקו וגם לתלפיות.. עבהתי בשבוע זה בשכונה זו לארכה ולרחבה ונהניתי מבניניה היפים וביחוד מהבנין השחור והכפול, הנראה כיבלת שחורה ומאוסה על מצחה של בתולה יפה.. בעברי בר־חוב ראיתי כנופיות־נשים שעלו ל„גדולה" ועושות „תל" ב„פיות" המרעילים את אויר המושבה ברוסית של איישישוק..

* * *

ומדי עברי על יד גנתו הנחמדה של מנהל־החקלאות בתל־פיות, נזכרתי עפ"י שתוף־הרעיונות כמובן, בקהן־קימת, כלומר בעמק־יזרעאל, ובמכתב אחד שנתקבל בש־בוע זה מאשה אחת בתוניס:

בדאר־היום נתפרסם, בידוע, לפני זמן קצר פס"ד של הממשלה ע"א 15000 דונם קרקע בכפר יעזור, שם התובע הנוצרי הוא יוסף בארי מחיפה, ממש כשם אבי האשה היהודיה בעלת המכתב מתונים. ראתה „בת צלפחד" זו שערשר גדול צפון לה באה"ק ונזכרה כי אמה, שמתה לפני ארבע שנים בירושלם כתבה לה פעם שקנתה „קרקע" באה"ק, אבל שכחה לשלח לה את הדוקומנ־טים עד שמתה, ודנה האשה החיה וכל בני משפחתה היקש כי בודאי היינו הך, ואמה הטובה העבירה מסתמא את הנחלה על שם בעלה והכינה לה ירושה גדולה, אף כי היא לא היתה יודעה בין העשירים בירו־שלים.

בקצור, האשה פנתה במכתב זה לאחד העסקנים הידועים בעירנו, ותובעת להעביר את נחלת אביה לה, ולסוף נתברר הדבר — כך ספר לי עסקן זה — כי אמנם קנתה הודי „קרקע" אבל לא בעמק יזרעאל ולא 15000 דונם ואפילו לא דונם אחד, אלא ארבע אמות קרקע, על הר־הזיתים..

* * *

ומכיון שאנו מרבדים בחודי מחיפה, נזכרתי, להבדיל, ברב שלנו הנמצא בחיפה ומשתדל לפני מנהל הרכבת לכבוד שבת. חבל שהמנהל טרוד מאד ואינו יכול לקבלו לראיון; כנראה, שהוא שומע לו כמו שנש־מעים לרב..

ואגב, אמסור לכם בזה מכתב קצר שקבלתי מאת אחד מתלמ־די החדשים בחיפה:

„מורי ורבי היקר, ר' עזמות שליט"א!

תלמידך הנאמן אני, זמחמת שראיתי שבימים האחרונים נכשלת ר"ל ביידיעה שאינה מדויקה ע"ד המכוז שלקח בהן ביה"ס הריאלי, באתי בזה להסיר מכשול מדרך ת"ח ולהעמיד בע"ה את האמת על מכונה.

בנוגע לגופא דעובדא, אמנם אמת ונכון הדבר, נעשתה התועבה הזאת בישראל. אבל פורתא לא דק מורי ורבי. לא על עניני משרה, אלא דוקא על יסוד קדושה יצאה הבערה ללהב.

עמדו בחורי ישראל בבחינת הבגרות והמנהל הנדול בהנם בתנ"ך. שאלות חמורות נשאלו, למשל: איזהו מקומן של מלות „נו" או „השאנגיים" מבה"ק, ואחרי הבחינה, כשיצאו התלמידים והמורים התחילו להתיעץ על צפוניהם ע„תה „לפניו" יתבודד ל„בר" תלמידים אחדים קבורת המור, מפני שעל שאלת „הוי" השיבו בלי רחמים: „הוי רועי האילי!" „הוי, ג ו ר י תוטא!" ובדומה. כחה נגד זה המורה העברי וחד בחד בי סביר בא אותו גרמני אגב ריתחא לידי שבחה וחשב שתלמיד או שהמורה לערבית מלפנים — לפניו, הרים אגרוף — והכה.

וכשנוזזים את הצאן, רועדים התישים. כשמכים את המורה פוחדים החברים ושניהם דא לדא נקשן ומרב פחד הם שוכחים למחות.. ואולם התלמידים „השקצים" — כך אומרים — ערכו למכה קונצרן של התולים ביום החוא, ועל המורה להיסתורה התנפלו כתרנגולים רבי־בוקיא בטענות על המעשה הזה.

ושכעתי מאחורי הפרגוד כי באספת־המורים נתקבלה „ההלטה" בנידון זה..

ואתה שלום וביתך שלום וכל אשר לך שלום.

תלמידך הנאמן

בעל־מח

* * *

ברגע האחרון נכנס אלי בבהלה בעל־הלוהות שלי והביא לי במתנה „לוח הגאולה" לשנת תרד"ף — רמז, כנראה, לחדיפותיו אחרי בחוץ ובבית — ורציתי להגאל ממנו וצעקתי לו כי יש לי ב"ה „לוח יום־יום" חדש בביתי עם הלצות וחדודי, משלים ומכתמים — התחרות לעזמות! — „שלא בא בהבשם הזה", ואולם הוא רודף אחרי ותוחב לתוך כיסי לוח הדש.

— הלוח דהשתא, הוא אומר, הוא חשוב ביותר, מפני כי השנה היא מעוברת.

ולפני לכתו נזכר פתאם ואמר לי: רוצה אתה אולי בגימטריא מן הסדרה של השבוע „ובערת הרע מקרבך" בגימטריא: „הפרופס קוקוריקו מהולנדיה"..

עז מוה